

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 21 mars 2018

Mål nr

Ö 4066-17

PARTER

Sökande

ET

Ombud och offentlig försvarare: Advokat MA

Ombud: Advokat JA

Motpart

1. Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

2. ALE

Ombud och målsägandebiträde: Advokat KS

SAKEN

Resning

Dok.Id 145369

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45–12:00
13:15–15:00

TIDIGARE AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2010-10-21 i mål B 6903-10

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen bifaller ETs ansökan om resning i fråga om ansvar för mord, påföljd, skadestånd till ALE och HeF samt avgift till brottsofferfonden.

Målet ska i de resta delarna på nytt tas upp i hovrätten.

Högsta domstolen avslår yrkandet om inhibition.

MA ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av ET i Högsta domstolen med 22 084 kr. Av beloppet avser 17 667 kr arbete och 4 417 kr mervärdesskatt.

KS ska få ersättning av allmänna medel för biträdet åt ALE i Högsta domstolen med 48 308 kr. Av beloppet avser 37 712 kr arbete, 934 kr tidspillan och 9 662 kr mervärdesskatt.

Hovrätten ska pröva ETs yrkande om ersättning för rättegångskostnad samt frågan om ETs skyldighet att ersätta staten för kostnaderna i resningsärendet.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

ET har ansökt om resning samt yrkat att han ska frikännas från ansvar för mord och att de enskilda anspråken ska ogillas. Han har vidare yrkat att Högsta domstolen ska förordna att vidare verkställighet av hovrättens dom inte får ske.

Riksåklagaren har förklarat att han inte motsätter sig att ET beviljas resning.

ALE har motsatt sig att resning beviljas.

SKÄL

Bakgrund

1. ET dömdes den 21 oktober 2010 av Svea hovrätt för mord. Påföljden bestämdes till fängelse i 15 år och han förpliktades att betala skadestånd till målsägandena ALE och HF.
2. Hovrätten fann det ställt utom rimligt tvivel att ET den 14 december 2009 uppsåtligen hade berövat UG livet i hans lägenhet genom att trycka ned UGs huvud så att andningsvägarna kommit under vattnet då denne befann sig i ett badkar.
3. Hovrättens dom grundade sig i huvudsak på ett rättsutlåtande över obduktionen av UG, rättsläkaren Birkhild Giebes vittnesuppgifter, två stillbilder från polisens rekonstruktion samt uppgifter från vittnet SR som, tillsammans med UG och ET, befunnit sig i lägenheten i anslutning till dödsfallet.
4. Vid obduktionen, den mikroskopiska undersökningen och den rättskemiska analysen påvisades tecken på drunkning, inflammation i lungorna, mycket hög blodetanolkoncentration (3,43 promille) och tecken på kronisk hjärtsjukdom. Enligt obduktionsutlåtandet kunde var och en av förändringarna för sig ha lett till akut dödsfall eller samverkat till att UG drabbats av akut hälsostörning i badkaret (t.ex. svimmat av) och i efterförloppet drunknat.
5. Enligt rättsläkaren kunde någon säker dödsorsak inte fastställas, men hon ansåg att det fanns flera tecken på drunkning. Dessa var framför allt förekomsten av ca 8 dl vattning vätska i magsäcken, 1,5 ml vätska i kilbenshålan, förekomsten av vatten i mun och svalg samt det förhållandet att mjälten var blodfattig och kontraherad. Vid en sammantagen bedömning av dessa

omständigheter, och det förhållandet att UG avled i ett badkar fyllt med vatten, fann hovrätten att det inte rådde något rimligt tvivel om att han hade drunknat.

6. Enligt hovrätten visade rekonstruktionen att badkaret var så pass litet att en person av UGs längd måste halvsitta med böjda knän för att få plats i badkaret. Hovrätten menade att risken för att drunkna i en sådan position inte kunde anses överhängande, inte ens för en medvetlös person.

7. SR uppgav att när hon påträffade UG livlös i badkaret så gick vattnet upp till hans hals. Genom dessa uppgifter, tillsammans med rekonstruktionen, fann hovrätten det utrett att UG blivit dränkt.

8. Hovrätten fann att – utöver UG – endast SR och ET befunnit sig i lägenheten fram till det att dödsfallet inträffade. Eftersom företräde skulle ges åt SRs uppgifter och det förelåg ett antal andra omständigheter som enligt hovrätten talade för ETs skuld, kom domstolen fram till att det var ställt utom rimligt tvivel att det var han som hade dränkt UG.

9. Högsta domstolen beviljade inte prövningstillstånd och hovrättens dom fick därmed laga kraft.

Den första resningsansökningen

10. ET ansökte om resning i maj 2014. Han åberopade ett utlåtande av förre kriminalkommissarien Jan Olsson och dessutom två sakkunnigutlåtanden, ett av Pekka J. Karhunen, professor i rättsmedicin, och ett av Åke Andrénsandberg, professor i kirurgi.

11. Enligt utlåtandet av Pekka J. Karhunen var den rättsmedicinska utredningen förenad med ett antal brister. När det gällde vätskan i kilbenshålan hänvisade han till två vetenskapliga artiklar från 2002 respektive 2013 och anförde att slutsatsen av dessa var att vätska i kilbenshålan inte med nödvändighet tyder på att drunkning varit dödsorsaken. Vad avser mjälten

hänvisade han till tre vetenskapliga artiklar från 1994, 2003 och 2006 och uttalade att senare forskning visade på att en mjältes vikt hos drunknade är större än den genomsnittliga vikten av en mjälte vid samtliga obduktioner. Enligt Pekka J. Karhunen var den mest sannolika underliggande dödsorsaken alkoholintoxikation och den mest sannolika förklaringen till dödsfallet att det orsakats av en olycka.

12. Åke André-Sandberg anförde i sitt utlåtande att han vid genomgång av obduktionsprotokollet inte kunde finna någon förklaring till vad som förorsakat UGs död.

13. Resningsansökningen kommunicerades med riksåklagaren och ALE, som båda motsatte sig resning. Riksåklagaren angav, att för det fall att utlåtandet av Pekka J. Karhunen skulle vara att bedöma som en ny omständighet, står slutsatserna i utlåtandet i allt väsentligt i överensstämmelse med rättsläkarens uttalanden i utredningen.

14. Högsta domstolen uttalade att ET inte hade visat någon omständighet som kunde föranleda resning i målet och avslog den 4 september 2014 resningsansökningen.

Den nu aktuella resningsansökningen

15. ET har som grund för resning anført att det har framkommit nya omständigheter och bevis som inte lagts fram tidigare. Dessa skulle tillsammans med vad som åberopades i det första resningsärendet sannolikt ha lett till att han hade frikänts. I vart fall finns det synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om han begått gärningen.

16. ET har åberopat ett nytt sakkunnigutlåtande av Pekka J. Karhunen samt sakkunnigutlåtanden av professor Anders Eriksson, överläkare i rättsmedicin och ledamot i Socialstyrelsens rättsliga råd, och medicine doktor Andreas Claesson. Därutöver har han åberopat utdrag ur de polisförhör som hölls med

SR under förundersökningen, en film och fotografier av en ny rekonstruktion som han har låtit genomföra samt ett nytt utlåtande av Jan Olsson.

17. Pekka J. Karhunen uttalar sig, liksom han gjorde i utlåtandet från 2014, om huruvida fynden av vätska i magsäck, mun och kilbenshåla samt blodfattig och kontraherad mjälte är bevis för drunkning. Han menar att så inte är fallet och hänvisar till samma vetenskapliga artiklar som i det tidigare utlåtandet (se p. 11).

18. Anders Eriksson anser att det kan finnas andra förklaringar till obduktionsfynden än att UG drunknat.

19. Enligt Andreas Claesson är det inte orimligt att UG, medvetandesänkt av alkoholberusning, kan ha fått andningsvägarna under ytan, inhalerat vatten och därefter rört på sig i kramper.

20. Rekonstruktionen har utförts av figuranter med liknande längd och kroppsvikt som ET och UG i det badrum där UG avled och i ett vattenfyllt badkar av samma modell.

Riksåklagarens och ALEs inställning

21. Riksåklagaren menar att den av ET nu åberopade bevisningen är ny i följande avseenden.

- Vetenskapliga rön avseende betydelsen av att mjälten var liten och blodfattig.
- Vetenskapliga rön avseende betydelsen av vätska i kilbenshålan.
- Den nya rekonstruktionen av ett tänkt händelseförlopp i badkaret som bland annat ska visa UGs möjlighet att röra sig i badkaret.

22. Riksåklagaren anser, med utgångspunkt från hur hovrätten i sina domskäl redogjort för sitt sätt att värdera bevisningen, att det är sannolikt att hovrätten hade frikänt ET från ansvar för mord om de nya omständigheterna

hade varit kända för domstolen. Riksåklagaren motsätter sig därför inte att Högsta domstolen beviljar ET resning.

23. ALE har motsatt sig resning. Hon menar att även om de nya vetenskapliga rönen och rekonstruktionen hade varit kända för hovrätten är det inte sannolikt att domstolen skulle ha frikänt ET. Inte heller föranleder de tvivel om att han har begått det brott som han dömts för.

Rättslig reglering och utgångspunkter för prövningen

24. Enligt 58 kap. 2 § 4 första ledet rättegångsbalken får resning beviljas till förmån för den tilltalade om någon omständighet eller något bevis som inte tidigare har förebringats åberopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade frikännts eller till att brottet hänförts under en mildare straffbestämmelse än den som tillämpats (huvudregeln).

25. Enligt andra ledet i samma punkt (tilläggsregeln) får resning också beviljas om det med hänsyn till vad som åberopas och i övrigt förekommer finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan huruvida den tilltalade har begått det brott för vilket han har dömts. Tilläggsregeln ska, med hänsyn till kravet på synnerliga skäl och med beaktande av att resning är ett extraordinärt rättsmedel, ges en restriktiv tillämpning. I fall av ny bevisning bör regeln tillämpas endast om de nya bevisen till följd av särskilda omständigheter är ägnade att framkalla tvivel om den tilltalades skuld.

26. Enbart en sammanställning och bearbetning av det bevismaterial som har förelegat i rättegången eller en fortsatt utveckling av synpunkter som har framförts i målet är i princip inte att anse som nya omständigheter eller bevis. Detta utesluter dock inte att en systematiskt genomförd sammanställning och sakkunnig granskning av det redan tidigare åberopade bevismaterialet under särskilda förhållanden – såsom att den har skett i belysning av nya vetenskap-

liga rön – kan bli att hänföra till sådana omständigheter eller bevis som avses i lagrummet (se NJA 1975 C 125 och NJA 2013 N 1 p. 25).

27. Betydelsen av det nya materialet ska ställas mot utredningen i brottmålet. Den utredningen ska i princip värderas och bedömas på det sätt som kommer till uttryck i brottmålsdomen; relevansen av en omständighet som återopades i brottmålet ska inte bedömas på nytt. Resningsdomstolen ska inte heller göra någon fristående omvärdering av bevisningen i brottmålet. Detta hindrar inte att ny utredning kan påverka bedömningen av en tidigare beaktad omständighet eller ett redan värderat bevis. Att den tidigare framlagda bevisningen i princip inte ska värderas om hindrar inte att styrkan av den bevisning som lagts till grund för den fällande domen kan vara av intresse i resningsärendet. Den nya bevisningen måste bedömas med beaktande av den gamla bevisningens värde för att det ska kunna avgöras om den har sådan vikt att förutsättningarna för resning föreligger. (Se bl.a. NJA 2010 s. 295 p. 14 och 15, NJA 2011 s. 254 p. 16 och NJA 2016 N 17 p. 15.)

28. Om en part som tidigare har fått avslag på nytt ansöker om resning, ska de bedömningar som resningsdomstolen gjort av den nya utredning som återopades i den eller de tidigare resningsansökningarna stå fast. Vad som ska prövas i det nya målet är endast om den nya utredningen antagligen hade lett till ett förändrat ställningstagande för det fall att den hade lagts fram tillsammans med det samlade material som funnits i det ursprungliga målet och tidigare resningsärenden. Om den bevisning som återopades i det föregående resningsärendet hade sådan styrka att det var mycket nära att resningsansökningen bifölls, kan ett förhållandevis begränsat bevistillskott vara tillräckligt för ett förändrat ställningstagande. (Se NJA 2009 s. 768, NJA 2010 s. 295 p. 19–21 och NJA 2016 N 17 p. 16.)

29. Även om utgångspunkten är att de bedömningar som gjorts i tidigare resningsärenden ligger fast, kan det finnas behov för resningsdomstolen att göra en viss egen bedömning av tidigare resningsutredning. Den praktiska situa-

tionen är att det av det tidigare resningsavgörandet inte framgår hur resningsdomstolen har värderat bevisningen. I det läget måste resningsdomstolen i det nya resningsärendet – med den begränsningen att slutsatsen att bevisningen var otillräcklig inte kan frångås – väga den gamla bevisningens tyngd. (Se NJA 2010 s. 295 p. 22.)

Bedömningen i detta fall

30. Det nu åberopade sakkunnigutlåtandet av Pekka J. Karhunen avser samma frågeställningar och grundar sig på samma vetenskapliga rön som det utlåtande som åberopades i den förra resningsansökningen. Resningsdomstolen i det ärendet har således redan prövat de uppgifter som redovisas i sakkunnigutlåtandet och funnit att de inte är tillräckliga för att bevilja resning. Vad som redovisas i Pekka J. Karhunens sakkunnigutlåtande utgör alltså inte nya omständigheter eller bevis.

31. Inte heller innehåller de övriga utlåtanden som ET har åberopat några nya omständigheter eller bevis. Detsamma gäller utdragen ur de polisförhör som hölls med SR under förundersökningen.

32. ET har följaktligen inte åberopat något nytt material som är ägnat att påverka hovrättens slutsats om dödsorsaken eller med andra ord att UG dog genom drunkning.

33. Den rekonstruktion som bedömdes i brottmålet har – tillsammans med SRs uppgifter i denna del – fått betydelse för hovrättens slutsats att UG blev dränkt. Rekonstruktionen presenterades endast i form av två stillbilder, av relativt dålig kvalitet, med en påklädd figurant i badkaret. Figuranten var betydligt tyngre än UG.

34. Frågan är då om den nu gjorda rekonstruktionen kan anses innehålla nya omständigheter eller bevis. Den har lagts fram genom både film och fotografier. Figuranten i badkaret har samma längd och vikt som UG.

Badkaret är fyllt med vatten och figuranten är endast iförd badbyxor. Det rekonstruerade händelseförloppet är filmat ur olika vinklar. Dessa omständigheter har betydelse för bedömningen av hur UG kunnat röra sig i badkaret, med eller utan tvång. Rekonstruktionen får därför i det avseendet anses utgöra ny bevisning.

35. Hovrätten uttalade att det står klart att UGs allmänna hälsotillstånd var vacklande och att han vid dödsfallet hade omkring 3,4 promille alkohol i blodet. Enligt hovrätten talade dessa förhållanden generellt sett för att han kunde ha drunknat utan att någon annan person var inblandad. Enligt hovrätten visade den rekonstruktion som polisen genomfört att badkaret var så litet att en person av UGs längd måste halvsitta med böjda knän för att få plats och att det i en sådan position inte torde finnas en överhängande risk för att drunkna, ens för en medvetlös person. Med hänsyn till vad som framkommit genom rekonstruktionen och vad SR uppgett i denna del fann hovrätten att det var styrkt att UG hade dränkts.

36. Domskälen måste läsas på så sätt att den tidigare rekonstruktionen enligt hovrättens bedömning starkt talade mot att UG drunknat genom en olyckshändelse, även om rekonstruktionen inte i sig kunde läggas till grund för ett sådant ställningstagande. Hovrättens bedömning av den tidigare rekonstruktionen har utgjort ett stöd för det resonemang som lett till rättsens slutsats, nämligen att UG blev dränkt. Vad som framkommit genom den nya rekonstruktionen medför att hovrättens bedömning på denna centrala punkt kan sättas i fråga. Den nya rekonstruktionen ger ett betydligt större utrymme för bedömningen att UG utan att någon annan person har varit inblandad kunnat hamna under vattenytan med näsa och mun.

37. Till detta kommer att omständigheterna är speciella i detta fall och inger betänkligheter från rättssäkerhetssynpunkt. Det gjordes inte någon brottsplatsundersökning. Detta är, vilket också riksåklagaren framhåller, en stor brist i förundersökningen. Dessutom framstår den tidigare rekonstruk-

tionen – på det sätt som den lades fram i hovrätten – som bristfällig och svår att värdera. Med anledning härav och med beaktande av att ET har dömts för mord till fängelse i 15 år, finns det synnerliga skäl att på nytt pröva om han har begått det brott som han dömts för.

38. Ansökningen om resning ska därför bifallas med stöd av tilläggsregeln i 58 kap. 2 § 4 andra ledet rättegångsbalken i fråga om ansvar för mord, påföljd, skadestånd och avgift till brottsofferfonden. Målet ska i dessa delar tas upp i hovrätten.

39. Högsta domstolen finner inte skäl att besluta om inhibition av straffverkställigheten.

Rättegångskostnad och ersättning av allmänna medel

40. Den offentliga försvararen, advokaten MA, har yrkat ersättning för utlägg med 166 564 kr, vilket bl.a. innefattar kostnader för rekonstruktionen och anlitande av sakkunniga. Dessutom har han yrkat ersättning för 810 timmars arbete med 1 100 790 kr och 84 timmars tidsspillan med 104 578 kr. Av kostnadsräkningen framgår att han påbörjade sitt arbete i oktober 2015. Det kan vidare noteras att ET i resningsansökningen, som kom in till Högsta domstolen den 29 augusti 2017, begärde och att Högsta domstolen i beslut den 15 januari 2018 förordnade MA till offentlig försvarare.

41. Rätt till ersättning av allmänna medel för arbete som har lagts ned före ett förordnande som offentlig försvarare föreligger endast för sådant arbete som varit av mindre omfattning.

42. Av kostnadsräkningen framgår att den absoluta merparten av yrkad ersättning avser tiden före det att MA blev förordnad som offentlig försvarare och att en del av utläggerna inte utgör försvararkostnader. Med hänsyn till det anförda tillerkänns MA ersättning av allmänna medel för sammanlagt

13 timmars arbete avseende de i kostnadsräkningen upptagna posterna ”Diverse kontakter med HD” och ”Avslutande åtgärder”.

43. Den del av den begärda ersättningen som inte kan utgå av allmänna medel får uppfattas som ett av ET framställt yrkande om ersättning för rättegångskostnad. Det ankommer på hovrätten att, i enlighet med 58 kap. 8 § rättegångsbalken, pröva den frågan liksom frågan om ETs skyldighet att ersätta staten för kostnaderna i resningsärendet.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Johnny Herre,
Lars Edlund, Stefan Johansson (referent) och Malin Bonthron
Föredragande justitiesekreterare: Pernilla Svärd